

Orbis scholae je v databázi SCOPUS

Náš časopis vstupuje do svého sedmého ročníku s úspěchy i problémy. Protože dobrých zpráv není nikdy dost, začněme výrazným úspěchem – od roku 2013 je *Orbis scholae* zařazen do Scopusu, tedy pravděpodobně nejrozsáhlejší světové databáze shromažďující a zpřístupňující odkazy na kvalitní vědecké prameny, především časopisecké, a jejich abstrakty. Zahrnutí do této prestižní bibliografické báze je oceněním úsilí, které redakce a redakční rada v předchozích letech vložily zejména do budování profilu a mezinárodního charakteru časopisu. Ve snaze o další růst kvality byla v tomto roce redakční rada rozšířena zejména o uznávané odborníky z dalších pracovišť kromě těch, která stála u zrodu časopisu.

Na druhou stranu musíme přiznat, že změny činěné s cílem zkvalitnění procesů přípravy časopisu i jeho výsledné podoby přinesly v předchozím roce vícero problémů, které se projevily především zpožděním při vydávání některých čísel i nedostatků v jeho distribuci. Doufejme, že jde o krizi dospívání (kterou jako pedagogové tak dobře známe) a že z ní náš časopis vyjde dospělejší, profesionálnější, otevřenější.

Dovolte mi, abych se při této příležitosti zamyslel nad tím, jaký by dobrý vědecký časopis měl podle mne být.

Časopis – na rozdíl od monografie – má být podobný příteli, který ke čtenářům pravidelně přichází a jako nástroj *komunikace* spoluvytváří *komunitu*, odbornou obec. *Orbis scholae* chce být nástrojem komunikace mezi těmi, kteří se nutně nemusí cítit jako pedagogové, ale spojuje je odborný zájem o problematiku školního vzdělávání, ať už jsou psychology, sociology, politology, ekonomy nebo geografy. Jistě kvalitu vědeckého časopisu určuje především kvalita a aktuálnost původních recenzovaných vědeckých sdělení, která vždy budou tvořit – z hlediska významu i rozsahu – jeho hlavní část. Proto chceme nadále zlepšovat práci redakce s došlými texty a náročnost recenzního řízení. Věříme, že více a více dobrých autorů bude mít zájem publikovat výsledky svého výzkumu v našem časopise, mj. i proto, že se tím informace o jejich práci dostanou do významné mezinárodní databáze.

Na druhou stranu nemůžeme přehlížet určité nebezpečí, které přináší momentálně nastavený režim hodnocení vědeckých pracovníků i institucí pouze na základě jednoho typu výsledků badatelské činnosti. Nechci zde opakovat obecně známé námitky proti „kafemlejnku“, mj. i proto, že vnímám také jeho pozitiva. Konec konců pamatují ne tak vzdálené doby, kdy byli hodnoceni vědci a pracoviště (zejména v oblasti věd o člověku a společnosti) podle kritérií, která neměla s opravdovou

8 vědou nic společného. Jako redaktor však věřím, že se časopis nesmí stát jen továrnou na výrobu vykazatelných publikací a bodů.

Vědní obor nebo výzkumné pole přitom netvoří jen vědecké poznání a metody jeho produkce. Věda, to jsou také lidé a instituce – v našem případě vysoké školy, výzkumné ústavy, vědecká nakladatelství, učebnice a slovníky, ale i konference, workshopy apod. Proto do vědeckého časopisu kromě původních sdělení patří i články jiného charakteru – diskusní příspěvky, zprávy, recenze, ale i medailony a připomínky jubileí významných osobností oboru. To vše spoluvytváří podhoubí oboru, jeho paměť, z níž pak mohou vyrůstat odborná díla obsahující originální a relevantní poznání.

V současné době se asi nenesí tento typ služby odborné komunitě psaním článků, které nepřinášejí body a přímý prospěch. Alespoň naše redakce dobrými texty tohoto charakteru není zaplavena. Jak je to možné? Vidíme přece početné řady doktorandů a nadějnou generaci mladých výzkumníků. Proč od nich nepřicházejí například recenze? Nečtou? Nevytvářejí si kritický názor na to, co čtou? Ať tak, či onak, myslím, že tím ochuzují i sebe samé. Píšeme totiž nejen pro druhé, ale často především pro sebe, protože psaní nás nutí precizovat vlastní myšlení. Dík patří těm několika málo autorům, kteří soustavněji zásobují časopis nerecenzovanými, ale přesto kvalitními texty. V návaznosti na předchozí řádky chci upozornit nejdříve na několik textů, které najdete až ve druhé polovině časopisu.

Vytváření komunity a povědomí širších souvislostí se netýká jen momentální situace v oblasti výzkumu a rozvoje školního vzdělávání, ale také znalosti vlastní minulosti, tak důležité pro naši identitu. Proto v tomto čísle přinášíme několik materiálů, které mohou podle našeho názoru oživit vědomí kontinuity pedagogického a didaktického výzkumu.

Dvojice materiálů Marie Tiché a Františka Kuřiny pojednává o příběhu, jehož význam výrazně překračuje hranice oborové didaktiky jednoho školního předmětu. Představuje komplementární pohledy zevnitř a zvenku na historii Kabinetu pro modernizaci vyučování matematice při tehdejší Matematickém ústavu ČSAV (dnes oddělení didaktiky matematiky téhož ústavu). Historie Kabinetu je těsně spjata se snahami o modernizaci školské matematiky, a odráží tak problémy plánování a implementace kurikulární reformy – téma dnes nesporně opět aktuální. Domnívám se navíc, že vývoj školní matematiky má do určité role paradigmatický charakter, že právě v didaktice matematiky (v zahraničí podobně i v problematice rozvoje čtenářské gramotnosti) se nejzřetelněji odrážejí mnohé problémy či dilemata školního vzdělávání.

V dalším případě jde o text starý pětadvacet let. Jeho znovuočištěním chceme přispět ke splacení dluhu, který – jak upozorňuje například Jiří Mareš – představuje kritická diskuse o roli české pedagogiky v utváření školy v období komunistické vlády. Byli jsme ovšem zaskočeni tím, že některé partie skoro půl století starého textu znějí tak, jako by byly napsány včera a mluvily k dnešní situaci. Mnohé problémy našeho oboru či výzkumného pole zůstávají velmi podobné, i když se dramaticky změnila okolnosti, v nichž pracujeme. Že by to tedy nebylo jen v podmínkách, které rádi kritizujeme, ale částečně také v nás?

Třetí, poněkud netradiční, text je pokusem překlenovat bariéry, které oddělují svět akademických pracovišť a praxi škol. Působíštěm jeho autorky, Bohdany Cudzikové, je Základní škola a Mateřská škola Baška u Frýdku-Místku. Článek považujeme za pozitivní signál, že se objevují praktici, kteří se snaží vyrovnat s „jazykem teorie“ i „jazykem reformy“, a to prostřednictvím intelektuálně náročné činnosti tvorby odborného textu.

O významu „malých“ žánrů jako recenze jsem již psal – Eliška Walterová svou zprávou o knize Marie Manzonové *Comparative Education: The Construction of a Field* ukazuje, kolik podnětných informací může přinést i krátký text, pokud do něj recenzent vloží přidanou hodnotu.

Stati, které se sešly v tomto nemonotematickém čísle, ukazují šířku záběru domácího výzkumu. Teoretická stať Kláry Kostkové precizuje koncepty a porovnává přístupy ve vysoce aktuálních oblastech interkulturního vzdělávání na jedné straně a modelování kompetencí na straně druhé. Metodologickou studii vysoké odborné úrovně představuje článek Hany Voňkové. Tento článek navazuje na text s podobným tématem, který byl otištěn v *Orbis scholae* 1/2012. Makropohled na reformu v celém vzdělávacím systému, v tomto případě ontarijském, představuje stať Arnošta Veselého. O úroveň níže, do jednotlivých škol, se dostáváme s příspěvkem *Spokojenost aktérů školy* Ilony Kočvarové. Na klíčové aktéry školního vzdělávání se zaměřuje studie o postojích učitelů k reformě (Jana Straková, Vladimíra Spilková, Hana Friedleandaerová, Tomáš Hanzák a Jaroslava Simonová) a studie o dětských pojetích sociální reality a schopnosti (budoucích) učitelů navázat s těmito pojetími, resp. jejich nositeli, dialog (Michaela Dvořáková).

Přeju všem čtenářům, aby v takto široce rozkročeném čísle našli příspěvek, který osloví právě je. Příspěvek, který jim poslouží v jejich práci a který je v optimálním případě podnítí k tomu, aby také zaslali svou vlastní stať, zprávu, recenzi, medailonek či diskusní příspěvek do některého z příštích čísel časopisu *Orbis scholae*.

Dominik Dvořák
výkonný redaktor